

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

D. 131/1983

T R S T - 14. januarja 1982 - 83
Leto XXXIV. - Štev. 1
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

Razprava v CK KPI o poljskih dogodkih

Tretje obdobje v boju za socializem

Živahna razprava na bazi, v pokrajinskih komitejih, deželni kongresih in sedaj v CK KPI dokazuje razvejanost partijske demokracije

V naši komunistični partiji poteka te dni zelo obsežna razprava o poljskih dogodkih in, bolj na splošno, o značilnostih «tretjega obdobja» v boju za socializem na Zahodu in v svetu. Povod za razpravo so bili, kot znano, decembrski državni udar generala Jaruzelskega, nato Berlinguerjeva televizijska izjava o tem, da se je «izčrpala obnovitvena sila družb, ki so zrastle po oktobrski revoluciji» in, končno, dokument vsedravnega vodstva KPI, ki daje bolj globalno oceno o teh dogodkih in značilnostih držav tako imenovanega «realnega socializma». O teh vprašanih je že v božičnem času stekla razprava na partijski bazi, v sekcijah in pokrajinskih komitejih ter na deželni kongresih KPI, sedaj pa je razpravo povzel centralni komitej partije, ki je dokazal ob nujnih diferenciacijah tudi veliko stopnjo enotnosti in strnjenoosti.

Zavračati moramo misel, da je nesoglasje vplivnega tovariša, kot je senator Armando Cossutta, dokaz šibkosti partije. Prav nasprotno: KPI teži k popolni demokratizaciji in zato je tudi razumljivo, da nekdo izrazi svoje nesoglasje in brani svoja stališča, obenem pa prispeva k višji strnjenoosti partije, brez frakcionaštva ali strujarstva, kar je tovariš Cossutta še posebej poudaril tudi na seji CK KPI. Nesmiselno se je torej opredeljevati «za Berlinguerja» ali «za Cossutto», kot nam vsiljujejo tuji opazovalci, pri nas ali v Pragi, pač pa je potrebno (po besedah tovariša Cossutte), da se enotnost utrdi na osnovi dialektičnega soočenja in na osnovi višjih teoretskih spoznanj.

Ni naša naloga tu, da povzemamo misli z razprave na seji CK KPI, saj se nam zdi normalno, da so ji tovariši sledili preko dnevnega partijskega glasila. Kvečjemu se nam zdi pravilno, da povzamemo nekatere misli iz osrednjega dokumenta vsedravnega vodstva KPI, ki je bil objavljen konec prejšnjega leta.

Uvodoma se nam zdi potrebno, da odgovorimo na vprašanje, ki nam ga zastavlja marsikdo: zakaj toliko vneme KPI ob poljskih dogodkih? Saj kažejo veliko manj zanimanja meščanske stranke, predvsem pa svetovna socialdemokracija. To je res, vendar gre

upoštevati, da je razmišljanje o teh dogodkih toliko bolj obvezujoče za komuniste, ki niso izgubili smisla za internacionalizem.

V preteklosti smo podobno razpravljali o drugih pojavih mednarodnega delavskega in socialističnega gibanja, kot na primer o sporih v sovjetskem vodstvu po Leninovi smrti ali o 20. kongresu KP SZ in sporu s Kitajsko. Čemu bi sedaj ne razpravljali o Poljski?

Razlogov za to pa je več. Poljski dogodki nas silijo k teoretskemu razglabljanju o splošnejšem problemu socializma, njegovih perspektiv, značilnosti, zgodovinskih omejitvah. Ne gre samo za usodo poljske obnove socializma, ki je že sedaj na kocki, pač pa za usodo perspektiv socializma v naših krajih, na zahodnem delu evropske celine. V zgodovini zadnjih desetletij se je nagrmadilo toliko problemov, da jih ne moremo in ne smemo obiti. Soočenje z njimi pomeni torej razglabljanje o nas samih, o naših poteh in metodah, o zavezništvih in ovirah.

Dokument vodstva KPI, ki je bil objavljen 30. decembra 1981, poudarja najprej, da je KPI od vsega začetka podpirala načrt socialistične obnove na Poljskem, zato pa tembolj obsoja vojaški režim, ki je nastal po 13. decembru. «Ko ni mogoče brzdati protesta delavskega razreda in ljudstva s političnimi sredstvi in se zato poslužijo vojaške sile, je to udarec sami stvari socializma».

KPI je podprla nastanek Solidarnosti, ker je vedno poudarjala nujnost samostojnih sindikatov, tudi v socialistični družbi.

V vseh težkih trenutkih poljskega dogajanja je KPI posegla, javno in rezervirano, da bi ne prišlo do zunanega vmešavanja. Obenem je KPI pozivala Poljake in tudi neodvisni sindikat k odgovornosti, da bi se dialog ne prekinil. Do prekinitve pa je prišlo z državnim udarom.

KPI obžaluje prelivanje krvi in poudarja svojo solidarnost s poljskim ljudstvom. Obenem zahteva preklic vojaškega stanja, obnovo državljanških in sindikalnih pravic, osvoboditev zaprtih državljanov, torej obnovo dialoga,

predvsem med partijo, sindikati in cerkvijo.

Splošni interes vseh demokratičnih sil je, da se na Poljskem najde mirna rešitev sedanje krize. Zato je KPI proti represalijam in sankcijam, kakor tudi nasprotuje poskusom instrumentalizacije poljskih dogodkov v notranje name-ne.

Drugi del dokumenta KPI zadeva problem socializma in demokracije. Uvodoma dokument KPI poudarja osnovno misel: «Socializem in demokracija sta nerazdružljiva in ju je mogoče uveljaviti samo ob polnem spoštovanju pravice vsakega naroda, da odloča o svoji usodi».

Iskanje novi poti izgradnje socializma postanja tembolj nujno, ker se v vzhodni Evropi ponavljajo krize, ki pričajo o tem, da socialistične družbe nazadujejo. V krizi so monopoli oblasti, pomanjkanje ustanov, ki naj zares predstavljajo družbo, kakor tudi hijerarhični odnosi v vzhodnem bloku. Tu se je namreč uveljavila misel, da je socializem «model», ne pa zgodovinski proces, ki se v svetu razvija na različne načine.

Vzhodnoevropske družbe pretresa globoko protislovje: na eni strani gospodarska rast in razširjena izobrazba, po drugi pa pomanjkanje demokracije. Konec koncev pomanjkanje sodelovanja zavira sedaj tudi znanstveno in gospodarsko rast.

Zato KPI trdi, da se je «zaključila tudi ta faza socializma, ki se je pričela z oktobrsko revolucijo, kot se je pred tem zaključila faza druge internacionale». Svet se je tudi zaradi oktobrske revolucije globoko spremenil. Človeštvo je naredilo velike korake po premostitvi kapitalizma, moramo pa zabeležiti tudi zastoje in krize.

KPI meni, da je sedaj napredek socializma odvisen predvsem od ustvarjalnosti delovnih množic zahodne Evrope in osvobodilnega gibanja tretjega sveta. Ti lahko sedaj prispevajo tudi k obnovi družb v vzhodni Evropi.

V dokumentu sledi nato podrobna analiza poljskih dogodkov in vsebuje poudarjeno misel, da je SZ s svojimi pritiski dejansko ovirala poskuse obnove poljske družbe.

Sledi, v dokumentu, analiza vzhodnoevropskih socialističnih družb v zadnjih 35 letih, izhajajoč predvsem iz spoznanja, da je državam vzhodne Evrope bil vsiljen «sovjetski model» socializma. To pravzaprav ni niti posledica jaltške delitve sveta v vplivne sfere, saj je prva po vojna leta označevala izvirna pot «ljudskih demokracij». Do zasuka je prišlo leta 1948, ko je Informbiro obsodil Jugoslavijo, ki je tedaj stopila in danes še nadaljuje po izvorni poti izgradnje socializma.

V ozračju hladne vojne je prišlo do likvidacije voditeljev vzhodnoevropskih partij, ki so hoteli iti po novih poteh, čeprav bi ohranili prijateljske odnose s SZ. Tedaj so vzhodne države in njihove sisteme prilagodili sovjetskemu modelu. Nedvomno so ti sistemi uresničili pomemben napredek v gospodarstvu in na področju kulture, niso pa mogli stopati po poti, ki bi ustrezala narodnostnim in zgodovinskim značilnostim. To je bilo še posebej čutiti na Madžarskem, na Češkoslovaškem in dejansko vse to obdobje na Poljskem.

Dvajseti kongres KP SZ je vzbudil nemalo upanja, da se bodo stvari spremenile, v resnici pa je blokovska logika pripeljala k temu, da se ta upanja niso uresničila, kot priča drastičen konec obnove na Češkoslovaškem.

Peti odstavek dokumenta partijskega

vodstva se zaključuje s trditvijo, da «meje socializma ne soupadajo z mejami vzhodnoevropskih držav».

Sledi razmišljanje o oktobrski revoluciji in ugotovitev, da je bila «največji revolucionarni dogodek sodobnosti», saj je odprla svetovni proces osvobodjanja ljudstev in razredov.

Oktobrski revolucija je porušila ravnotežje kapitalističnega sveta in omogočila SZ, da je postala industrijska in vojaška velesila.

Oktobrski revolucija še danes vpliva s svojimi idejami na revolucionarne procese na svetu. Ocena sovjetske politike pa je razčlenjena, saj je ponekod pozitivna, ponekod pa negativna.

Ob tem dokumentu se je torej razvila obširna razprava v sekcijah, pokrajinskih in sedaj tudi centralnem komiteju. Zdi se nam pravilno, da je do tega prišlo in nedvomna zasluga direktorije KPI je, da je šla na metodo predhodne objave dokumenta in diskusije na bazi. Če bi uvodoma diskutiral samo centralni komitej bi se partijska baza čutila oropana pravice, da izrazi svoje mnenje.

Meščanski in ne samo meščanski tisk pa je to razpravo prikazal kot dramatično «ločevanje» na pristaše ene ali druge smeri. Prav nasprotno. Kdor je bil na teh razpravah dobro ve, da so stališča tovarišev sicer zelo različna,

težijo pa k enotnosti v partiji, dejansko uresničujejo načela demokratičnega centralizma, za katerega smo se zgodovinsko opredelili in kateremu se ne želimo odpovedati, saj omogoča najbolj demokratične metode odločanja in največjo strnjenoost ob sprejetih stališčih.

Prav je bilo tudi, da je partijsko glasilo objavilo stališča tovariša Cossutte, ki se ni strinjal z dokumentom. Tudi zato, ker so bila njegova stališča doslej etiketirana na različne načine. Je Cossuttovo stališče res samo «filosovjetsko» in «blokovsko»?

Upamo si trditi, da ne. Kdor je Cossutto bral samo s temi očali, se bridko moti. Njegov prispevek v diskusijo je vsekakor koristen, čeprav daje več poudarka nekaterim problemom, drugim pa manj. Cossutta opozarja, končno, na nujnost globlje analize stvarnosti in se nikakor ne odpoveduje pravici, da v demokratičnem soočenju prispeva k enotnosti v partiji.

Seja centralnega komiteja KPI v trenutku, ko pišemo ta članek, še traja. Preprečani pa smo, da bo obrodila pozitivne sadove in da bo utrdila akcijsko enotnost v partiji, ki razmišlja o Poljski, obenem pa deluje v Italiji in se bori za uresničitev svojih ciljev demokratične alternative.

st.s.

V deželi Furlaniji-Julijski krajini

Nastajanje nove deželne koalicije med KD, PSI, PSDI, PRI, PLI in SSK

Čemu neenakopravnost med novimi zavezniki?
Ohraniti moramo akcijsko enotnost Slovencev

Bo Furlanija-Julijska krajina dobila novo deželno vlado na osnovi nove deželne večine? To je vprašanje, na katerega bomo prejeli odgovor še ta teden. Za razširitev sedanje večine in vlade, v kateri sodelujejo KD, PRI in PSI, se potegujejo predvsem socialdemokrati, liberalci in Slovenska skupnost. Pogajanja trajajo že dalj časa in se niso začela pod dobro zvezdo. Kar je namreč značilno za razgovore, ki trajajo že cele mesece, je popolno pomanjkanje programskih novosti. Sploh se ne diskutira (ali recimo bolje: nikjer ni nihče tega rekel), o osnovnih problemih naše dežele, začeti s decentralizacijo uprave, ki je doslej bila centralistična in klientelarna. Dalje ni govora, ali vsaj ni nihče tega zelo poudarjal, o doprtih problemih slovenske narodne manjšine. In vendar so prav njeni pereči problemi eno izmed ključnih vprašanj posebne avtonomije naše dežele in odnosov, ki jih lahko ima s sosednjimi republikami, kot sta Slovenija in Hrvaška. Dežela je doslej bila do skrajnosti agnostična do vprašanj naše manjšine in nismo pozabili, da je v

deželnem svetu stekla tridnevna razprava o slovenskih vprašanjih, ne da bi se razprava zaključila z jasnimi stališči. Nasprotno, pobudniki razprave (razen komunistov) so se zadovoljili z nekimi meglenimi dokumenti, ki je odkrival Ameriko, saj je le priporočal parlamentu, naj vzame v poštev obstoječe zakonske osnutke za zaščito manjšine. To pa je zelo malo (ali skoraj nič); če pomislimo, da ni deželni svet povedal, kakšne pristojnosti si zamišlja pri reševanju problemov naše skupnosti. Pozneje pa je pokazal, kako gluha je deželna vlada za probleme slovenske kulture. Podpore, ki so jih prejela naše organizacije, so bile tako revne, da je moral protestirati celo dr. Štoka.

Sedaj se govori o tem, da bodo v deželni odbor vstopili socialdemokrati in liberalci, ne pa SSK, ki naj bi se zadovoljila s predsedstvom ene izmed komisij. Po možnosti na račun komunistov.

Ne bomo komentirali smeri, ki jo je ubrala deželna SSK, saj to dela v polni avtonomiji. Zdi se nam pa, da daje kritje neki operaciji razdeljevanja stolčkov, v

zameno pa ne bo dobila bogve kaj na področju programskih obveznosti. Predsedstvo ene izmed komisij pa je le bedna tolažba za dejstvo, da stranke vladne koalicije ne sprejemajo Slovencev v deželno vlado in mu zato ponujajo nekaj drugega. Mar SSK ni enakovreden partner? Zdi se, da ni tako in da se je s tem sprizajnila.

Komunisti ostajamo v opoziciji in se bomo še naprej zavzemali za popolno obnovo politike na deželni ravni z oblikovanjem demokratične alternative, ki naj poživi deželno avtonomijo in se konkretno loti perečih problemov slovenske narodne skupnosti. Delali bomo tudi zato, da bi zaveznitva v okviru nastajajoče koalicije zmernega levega centra ne vplivale na akcijsko enotnost in borbenost naše skupnosti. Kajti vsak poskus ločevanja Slovencev po tem, ali sodelujejo v vladni koaliciji (na deželni ravni) ali ne, bi bil — po našem mnenju — skrajno škodljiv. Taka deželna koalicija lahko ostane na oblasti tudi nekaj let, naši skupni interesi pa so trajni in daljnosežni.

...

V spomin

KATI GORUP

Po kratki a hudi bolezni je umrla tovarišiča Kati Gorup z Opčin. V soboto, 2. t.m. jo je velika množica pospremila na vaško pokopališče. Nadvse prepričljiv dokaz, kako je bila pokojna spoštovana in kako je bilo cenjeno njeno delo v krajevnih organizacijah. Ob grobu je o vrlinah pokojne spregovoril tovariš Dolfi Vilhelm, moški pevski zbor Tabor, ki ga vodi prof. Sveto Grgič pa je zapel žalostinko. Marsikatero oko se je orosilo ob tem ganljivem slovesu od zavedne slovenske žene in vzorne žene in matere.

Še pred nedavnim smo tovarišico Kati srečavali na openskih ulicah. Običajno je v dopoldanskih urah šla po časopise v kjosk. Vselej je bila dobre volje, optimistično razpoložena, kar je nadvse prijetno vplivalo na sogovornike. A srečavali smo jo na prireditvah v Prosvetnem domu in na sestankih na sedežu krajevne sekcije KPI. V živem spominu nam ostaja tudi njena zavzetost pri delu, ki ga dolgo dolgo let opravljala povsem prostovoljno tako v društvenih prostorih, ob najrazličnejših prireditvah kakor tudi zavzetost za raznašanje demokratičnega tiska.

Tovarišica Kati se je še mlada pridružila naprednemu delavskemu gibanju, kateremu je ostala zvesta do konca svojega življenja. Aktivno je sodelovala v osvobodilnem gibanju. Kljub temu, da je vzorno skrbela za svojo družino, je vselej našla čas za delo v raznih demokratičnih organizacijah in partiji, kjer je bila krepko angažirana, četudi ni marala vidnejših funkcij. Dejala je: «delala bom vseeno, kjer je potrebno in storila, kar je v moji moči, da bo delo uspešno». Tudi v tem se je izkazala izredna vrlina, ki ne bo šla v pozabo!

Pokojno Kati bomo ohranili v lepem spominu, njenim svojcem pa naj gredo izrazi našega sočustvovanja.

M. Kapelj

Boršt - Zabrežec

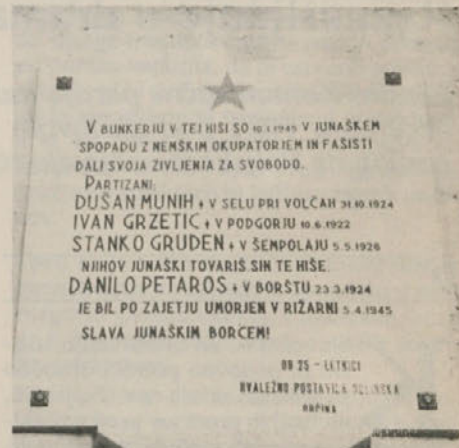
Proslava padlih v vaškem bunkerju

Celica VZPI-ANPI Boršt Zabrežec je v soboto, 9. januarja, priredila proslavo ob obletnici 10. januarja 1945, to je tistega tragičnega dne, ko so Collottijevi fašisti razstrelili bunker pri Petarosovih, sredi vasi. Črnuhi so se maščevali tudi nad domačini, saj so jih veliko odpeljali v koronejske zapore. Tistega dogodka se spominja vsak vaščan, ki je bil takrat v vasi. Sredi noči so fašisti odpeljali domačine na dvorišče gostilne pri »Ljenu«, v eni izmed sob pa so pripravili zasilno mučilnico. Ljudi so mučili z električnim tokom, vendar niso od njih ničesar zvedeli. Od zunaj se je slišalo streljanje, ki je prihajalo iz železniške postaje in vsem je postalo jasno, da je fašistom »akcija« uspela, tudi s pomočjo esesovcev, ki so postavili blokado zunaj vasi. V spopadu so padli Dušan Munih, Stanislav Gruden, Ivan Grzetič in Danilo Petaros. Na mestu, kjer je bil takrat bunker, je sedaj spominsko obeležje.

Domačini, ki so takrat bili v vasi ne morejo pozabiti tistega dogodka, ki jim je prizadejal toliko gorja, zato je prav, da se vsako leto spomnimo tistih, ki so

padli in da počastimo tudi tiste, ki so toliko pretrpeli.

Na proslavi so sodelovali domači pevski zbor, recitatorji in otroci borštanske osnovne šole ter dijaki nižje srednje šole iz Doline. Obenem so počastili tudi spomin partizanskega pešnika Karla Destovnika - Kajuha, katerega 60-letnica rojstva poteka prav letos.

Dokument: resolucija direkcije Komunistične partije Italije

Začeti novo obdobje v boju za socializem

Razmišljanje o dramatičnem dogajanju na Poljskem

Glasiło Komunistične partije Italije (KPI) »l'Unità« je v sredo 30. decembra 1981 pod naslovom »Razmišljanje o dramatičnih dogodkih na Poljskem« objavilo resolucijo direkcije KPI, ki se glasi:

1.

Komunisti so že nedvoumno izrazili in ponovno potrdili obsodbo vojaškega udara na Poljskem, aretacij in procesov pred vojaškimi sodišči, prepovedi vseh dejavnosti političnih, sindikalnih in družbenih organizacij. Ti ukrepi – ki so nezdržljivi z našimi demokratičnimi in socialističnimi ideali – ne morejo odpraviti globoke krize, ki je zajela poljski narod. Tudi jih ni mogoče utemeljevati s trditvijo, da je treba rešiti bistvo režima socialističnega tipa, zakaj takrat ko se ni več mogoče lotiti protesta delavskega razreda in ljudstva s političnimi sredstvi in pride do uporabe vojaške sile, je to udarec prav za stvar socializma.

Že takrat, ko je poleti 1980 izbruhnila poljska kriza, se je KPI brez obotavljanja postavila na stran demokratične prenove političnega in družbenega življenja v tej državi in je po vseh močeh podprla prizadevanja in poskuse Poljske združene delavske partije (PZDP) v tem smislu.

Naklonjeno smo sprejeli zlasti rojstvo in rast sindikata Solidarnost, saj smo prepričani, da morajo sindikati tudi v socialistični družbi uživati avtonomijo.

Večkrat smo že javno in po zaupnih poteh povedali, da nasprotujemo vmešavanju, pritisku in poseganju v notranje zadeve.

Nismo zamudili nobene priložnosti, da ne bi pozivali k odgovornosti vseh, tudi delavcev in sindikata.

V celoti smo izražali podporo prizadevanjem, da bi se v političnem vodstvu na Poljskem in v akciji za demokratično prenovo poljske družbe združile glavne sile, ki delujejo v državi, da bi rešile nacionalno neodvisnost in socialistične pridobitve in da bi napredovale.

Udar 13. decembra je surovo prekinil ta proces. Opozarjamo na to, da ga je treba obnoviti, četudi je prelom še tako hud.

KPI izraža sožalje zaradi žrtev tragičnih krvavih dogodkov, znova izreka solidar-

nost s poljskim ljudstvom in s poudarkom zahteva takojšnjo obnovitev državljskih in sindikalnih svoboščin, izpustitev aretiranih državljanov, nadaljevanje dialoga in iskanje sporazuma med poglavitnimi sestavnimi deli družbe in poljskega življenja – partije, sindikatov, cerkve – da bi jim omogočili svobodno ukrepati: samo Poljaki v popolni neodvisnosti in avtonomiji, brez kakršnega koli zunanjega vmešavanja, lahko rešijo probleme svoje države.

V interesu demokratičnih, socialističnih in komunističnih sil v Zahodni Evropi je, v interesu naprednih in miroljubnih sil po vsem svetu je, da se zavzemajo in jamčijo za miroljubno in demokratično razrešitev poljske krize. Skrajnosti, izsiljevanje, grožnje s sankcijami proti tej ali oni državi ali, kar je še huje, računi za dosego notranjih ciljev samo potiskajo nazaj vso evropsko zgodovino zadnjih let, ponovno ustvarjajo ozračje hladne vojne, ne koristijo Poljski, Evropi ali svetu. Poleg tega bi bilo silno nevarno, če bi se zaradi poljskih dogodkov prekinila ženevska pogajanja in vsi drugi poskusi dialoga in sporazumevanja o razorožitvi. Kritike in obsodbe, četudi še tako hude, ni mogoče jemati ločeno od odgovorne in daljnovidne akcije, da bi poljsko ljudstvo spet zaživelo v svobodnejših in bolj demokratičnih razmerah. To je odvisno tudi ob obnovitve in razvoja popuščanja napetosti v Evropi in po svetu.

Zato ne bi bilo samo neodgovorno, ampak tudi cinično, če bi se izneverili obveznosti in dolžnosti, da pomagajo tisti, ki lahko olajšajo trpljenje in tegobe poljskega ljudstva in poživijo izčrpano gospodarstvo. KPI v celoti podpira in bo podpirala vse politične in diplomatske pobude in bo sodelovala pri vseh množičnih pobudah v ta namen.

2.

KPI ponovno izraža prepričanje, da sta demokracija in socializem neločljiva in se lahko uveljavita samo takrat, kadar ima vsak narod polno pravico, da odloča o svoji usodi.

Dramatični dogodki teh dni nas še bolj prepričujejo, da je potrebno poiskati popolnoma nove poti in po njih hoditi, če hočemo znova razvneti boj za demokracijo in socializem po vsem svetu. Ta nuja ne obstaja samo zaradi drugačnih razmer, v katerih morajo delovati sile zahodnoevropske iverice. Dejstvo je, da imajo v vzhodnoevropskih državah opravka s procesi nazačovanja, s ponavljajočimi se in dramatičnimi krizami, ki izpodbijajo monolitni koncept oblasti, s pomanjkanjem ustanov, ki bi učinkovito zastopale hotenja družbe, z zaortim in hierarhičnim poimovanjem odnosov v »socialističnem taboru«, z idejo socializma kot modela, ne pa kot zgodovinskega procesa, ki v najbolj raznovrstnih oblikah poteka v svetovnem obsegu.

Nastalo je nasprotje med čelo vrsto demokratičnih in socialističnih faktorjev, med kulturno rastjo in novimi hotenji, ki jih je razvoj v teh državah ustvaril v družbi, in med sistemom, ki ne dopušča resnične demokratične udeležbe ne v produktivni ne v politični sferi. Vse to naposled mrtviči ne samo svobodo in ustvarjalne energije, ampak zavira celo ekonomski, tehnološki in kulturni dinamizem teh družb in razvna nenehen spopad med reformnimi pobudami in avtoritarnimi uzdami.

Zato je treba ugotoviti, da je tudi to obdobje razvoja socializma, ki se je začelo z oktobrsko revolucijo, izčrpalo svojo gibalno silo, kakor se je bila izčrpala doba, v kateri so se rodile in rasle socialistične stranke in socialistična gibanja, zbrana okrog Druge internacionale. Svet je napredoval in se preobrazil tudi po zaslugi tega zgodovinskega dogajanja. Potrebno ga je preseči s pogledom uprtim naprej. Človeštvo se ubada z orjaškimi, neslutnimi problemi – celo s problemom lastnega obstoja – ki jih kapitalizem ni več sposoben rešiti. Nove so potrebe in pobude narodov, ki se različno izražajo ne samo v državah kapitalističnega Zahoda in v državah tretjega sveta, ampak tudi v državah socialističnega tipa.

Pravi odgovor na te probleme, najbolj primeren in najbolj napreden, ni potemt-

kem v zatiskanju oči pred resničnostjo in njenimi tragedijami in tudi ne v izrekanju protizgodovinskih preklicev. Odgovor tiči v pojmovanju boja za socializem, v preseganju kapitalizma in starih struktur oblasti kot odprtega procesa, v katerem prihaja tudi do zastojev in nazadovanj, čeprav je človeštvo po tej poti prišlo že daleč. Kot procesa, v katerega je treba poseči s kritiko, a še bolj z dejanji.

V sedanjem razdobju je napredovanje socializma čedalje pomembnejše odvisno od demokratičnih in socialističnih idej in pridobitev v razvitih kapitalističnih državah, zlasti v Zahodni Evropi, in od naprednejših socialistično navdihnenih izkušenj, do katerih prihajajo po izvornih poteh v državah tretjega sveta. Spodbujati boj za socializem v Zahodni Evropi in mu odpirati nove vidike je nujno, če hočemo začeti novo obdobje socializma po vsem svetu in če hočemo prispevati k demokratični obnovi vzhodnoevropskih družb.

3.

Kriza, ki je poleti 1980 izbruhnila na Poljskem, ima številne vzroke. V resnici je šlo za izredno hudo družbeno in politično krizo, ki je globoko pretresla in pretresa to družbo. Ni je mogoče pripisati rovarjenju reakcionarnih sil, sovražnih socializmu, četudi je dajala in daje prostor in možnosti vsemu temu. Kriza prihaja od daleč in je ni mogoče razložiti, ne da bi postavili v središče kritične analize poljski režim, njegovog togost in njegov odpor do vsake učinkovite spremembe.

Z druge strani so bile ekonomske težave, ki so neposredno povzročile nezadovoljstvo in upor poljskega delavskega razreda v Gdansk in v vseh tovarnah v državi, povod za uvedbo ekonomske politike in razvoja, vsiljenega družbi – zlasti v začetku sedemdesetih let – ki nista ustrezala resničnim možnostim in sta še poglobljala razna neravnotežja in nesorazmerja, ker ni bilo ustreznih ekonomskih reform. Vendar ni šlo samo za ekonomske težave.

Nezadovoljstvo in upora sta se obračala proti dejstvu, da ni bilo demokratičnega življenja v tem političnem sistemu, proti razmerju med partijo in množicami, ki se je v bistvu sprevrglo v birokratizem, proti uradnim sindikatom, ki niso bili zmogni braniti in varovati vsakdanjih interesov delavcev, a tudi proti privilegiranim položajem in primerom korupcije v sami partiji. Avgusta 1980 je postalo očitno, kako hudo breme je pomanjkanje predstavniških ustanov in poti za sporazumevanje, po katerih bi se lahko svobodno oblikovalo in izražalo kritično mnenje in bi potemtakem na podlagi potrebnega konsenza lahko prišlo do preloma, kar zadeva ekonomsko politiko. V bistvu se je zastavljal problem sprememb in reform v političnem sistemu države.

K takim spremembam je s svojim nastankom in velikanskim razvojem silil sindikat Solidarnost, ko je zamenjal stare sindikate, ki so izgubili zaupanje delavskega razreda in delovnih množic. Uspeh Solidarnosti, ki je bila močna tudi zato, ker se ji je pridružilo na milijone komunističnih delavcev, je bil izraz burnega vdora poljske-

ga delavskega razreda na politično prizorišče, na katerem je terjal dejansko možnost za poseganje pri upravljanju podjetij, gospodarstva, države.

K spremembam je sililo tudi dejstvo, da je v vseh preteklih letih katoliška cerkev ohranila in okrepila svoj vpliv in ugled in jo je bilo čedalje bolj čutiti kot nacionalno silo v poljskem življenju. V isto smer so silile tudi druge družbene in idejne sile, med njimi tudi razumniško področje bogatih demokratičnih kulturnih tradicij.

Spričo razsežnosti te krize ni bilo dovolj celovitosti in odločnosti na poti prenove. V resnici je danes jasno, da bi bilo treba dati delavcem vso soodgovornost, z njimi pa vsem poglavitnim elementom poljske družbe pri skupnem prizadevanju za ozdravitev in prenovo. To pa je bilo mogoče doseči – upošteva rešnično stanje – samo z demokratično in pluralistično preobrazbo poljskega socializma.

V Poljski združeni delavski partiji je na razne načine prišlo do poskusa v tem smislu: dokaz za to so vroče razprave in korenite spremembe v njeni vodilni skupini. Toda ta poskus se ni obnesel. Nasprotovali so mu vztrajni dogmatizmi, konservativna stališča, inertnosti, razsejane v samem telesu partije – tudi le-te posledica dolgega razdobja birokratske prakse – omahovanja in negotovosti.

Negativna teža stališč ZSSR in drugih držav varšavskega pakta v tej krizi je bila velika.

Prihajalo je do hudih pritiskov, nedopustnih vmešavanj, udrihajoče politične in ideološke gonje proti prizadevanjem za prenovo, pri katerih je bil udeležen pomemben del PZDP, Solidarnosti in cerkve. Vse to je prispevalo k temu, da je bilo teže osamiti in poraziti skrajne pobude, ki so prihajale do izraza v poljskem političnem življenju, v sindikatu Solidarnost in v partiji, in so računale na spopad. Te pobude so pripeljale Solidarnost do tega, da je postavljala zahteve, ki so bile v ekonomski in produktivni resničnosti države delno nevezdržne. Toda treba je povedati, da so tudi te pobude, ki niso dopustile poljskemu delavskemu razredu, da bi kot nacionalni vodilni razred v celoti prevzel svoje odgovornosti, posledica procesa, ki je dozoroval z leti in je pripeljal do vznemirljivih oblik odtujevanja velikega dela delavskega razreda in drugih slojev, med njimi mladega rodu, od politike.

4.

Poljski dogodki v zadnjem letu in pol in njihov dramatični razplet v teh dneh dajejo povod za bolj splošno razmišljanje o družbah socialistične usmeritve, o njihovih zgodovinskih in političnih doživetjih v zadnjih petintridesetih letih in o pereihih problemih boja za socializem v Evropi in po svetu.

Izhodišče za tako razmišljanje, ki se za italijanske komuniste ne začne danes, zadeva škodo, ki jo je povzročilo sprejetje edinstvenega modela – modela sovjetskega tipa – v vzhodnoevropskih državah:

tako glede gospodarstva kot zlasti glede političnega sistema. Ni mogoče trditi, da je to neizogibna posledica jaltških sporazumov, četudi drži, da se je takoj po vojni vnela medkomunističnimi voditelji razprava o izvorni poti, ki bi jo bile morale ubrati ljudske demokracije. Do preobrata je prišlo z ustanovitvijo Kominforma (1947) in leta 1948 z obsodbo Jugoslavije, ki je sklenila, da bo hodila in je hodila po lastni izvorni poti v socializem. K temu je z nastopom hladne vojne prispevala povečana mednarodna napetost. Nedvomno se je takrat – v vseh vzhodnoevropskih državah – začelo trdo razdobje, v katerem so bili tudi s tragičnimi procesi proti voditeljem in aktivistom izničeni poskusi, ki jih je bilo do tistega trenutka čutiti v raznih državah po porazu nacizma, da bi ustvarili politične režime, ki bi sicer prelomili z reakcionarnimi in avtoritarnimi tradicijami preteklosti, a bi na podlagi politike prijateljstva do Sovjetske zveze upoštevali zgodovino, družbeno strukturo in kulturo raznih narodov.

Tako se je v teh državah uveljavil proces izenačevanja s sovjetskim modelom v vseh njegovih glavnih vidikih, z modelom, ki so ga v poznejših letih ostro obsodili celo v Sovjetski zvezi.

Države, ki so jih imenovali »ljudske demokracije«, so brez dvoma dosegle pomembne uspehe v ekonomski graditvi, kulturnem razvoju in dvigu življenjske ravni. Vendar v teh družbah ni bil dovoljen učinkovit demokratičen razvoj, tudi na ekonomskem področju so se kopičila nasprotja, ki so postajala čedalje hujša, in vsaj v nekaterih državah je bila na razne načine zatrta nacionalna identiteta.

Ni naključje, da je prva huda kriza po vojni na Poljskem izbruhnila kmalu po obsodbi Jugoslavije. Obtožbe o nacionalizmu, naperjene proti vodilni skupini v poljski partiji, so bile znamenje procesa, ki so ga v tistih letih hoteli vsiliti vzhodnoevropskim državam.

Država, kot je zlasti Poljska, je pri ustvarjanju novega družbenega in političnega bolj naprednega režima morala upoštevati zgodovinske in kulturne značilnosti poljskega naroda: zaradi velikih kmečkih množic, ki so imele svoje organizacije; zaradi nacionalnega pomena in funkcije katoliške cerkve; in tudi zaradi številne židovske manjšine. Na ekonomskem področju bi bila potrebna in primerna opredelitev, ki bi upoštevala interese in hotenja raznih družbenih slojev. Zato je bilo za Poljsko kot tudi za Madžarsko in druge države izenačevanje s sovjetskim modelom v bistvu huda napaka, ki je bilo njene resne posledice čutiti v poznejših letih. Države izenačevanje s sovjetskim modelom v bistvu huda napaka, ki je bilo njene resne posledice čutiti v poznejših letih.

Dvajseti kongres KPSZ je bil v tem okviru izredno pomemben dogodek, ki je vzbudil veliko upanja. S tem kongresom se je začelo spet govoriti o potrebi po različnih poteh v socializem in sprejet je bil sklep o popolni obnovitvi socialistične zakonitosti in o demokratizaciji. Slovesno je bilo zastavljeno vprašanje o drugačni vrsti odnosov – ekonomskih, političnih in kulturnih – med Sovjetsko zvezo in drugimi vzhodnoevropskimi državami, ki bi temeljili na popolnem spoštovanju suverenosti vsake

države. Razglasili so, da je presežena zamisel o vodilni državi in vodilni partiji. Kazalo je, da so nastale nove možnosti v raznih vzhodnoevropskih državah in tudi v Sovjetski zvezi. In tudi po svetu, zaradi politike miroljubne koeksistence, ki je od XX. kongresa dobivala odločilne spodbude.

Toda po nekaj letih je ta proces prenove – ki je od začetka zmeraj potekal sredi nasprotij, negotovosti in raznih odporov – opešal, kot je moral zapisati leta 1964 Palmiro Togliatti v svoji »Jaltski spomenici«. In to se je zgodilo tudi glede samih omejitev XX. kongresa, ki je sicer usmeril kritiko na tako imenovani »kult osebnosti«, a se mu ni posrečilo iti do konca pri analizi strukture političnega sistema v ZSSR.

5.

Od tod izvira potreba po globljem razmišljanju, ki bo presešlo kritiko posamičnih napak. Zakaj so spodleteli številni poskusi prenove? Objektivne težave, pritisk sovražnika, ki je leta in leta visel nad temi državami kot vojna nevarnost in notranja subverzija, skrbi zaradi obkoljevanja, tegobe hladne vojne – ne pojasnjujejo vsega. Dokaz je vdor na Češkoslovaško leta 1968. V tej državi ni sprožila in vodila akcije za uveljavitev nove demokratične poti sila, kot je Solidarnost, temveč centralni komite Komunistične partije Češkoslovaške, odločen reformirati politično in ekonomsko upravo, ki je bila v kričočem nasprotju s stopnjo ekonomskega in kulturnega razvoja češkoslovaške družbe.

Vdor na Češkoslovaško je potemtakem skupaj z nasilno prekinitvijo tega plemenitega poskusa prenove dokazal, da prihaja potreba po globoki prenovi vzhodnoevropskih režimov navzkriž ne samo s sovjetskim modelom, temveč s konceptom »socialističnega tabora«, ki omejuje avtonomni razvoj zavezniških držav.

Res je – in tega se dobro zavedamo – da razvoj koeksistence in obramba miru ne moreta mimo obstoja dveh blokov v Evropi in da destabilizacijski prelomi prinašajo hudo nevarnost za mir. Toda to ne more upravičiti zatiranja potreb po svobodi, neodvisnosti, po prenovi ekonomskega, družbenega, političnega in kulturnega življenja, ki prihajajo danes po vsem svetu do izraza. Nasprotno, koeksistenca mora biti pogoj in sredstvo, da bi ti procesi napredovali v miru in varnosti. Zato si blokov – ne na Vzhodu in ne na Zahodu – ne gre zamišljati kot negibni in nespremenljivi resničnosti, kot ideološko-vojaška tabora, ki se ravnata po logiki sile. V resnici sta bloka politična stvarnost, ki bi ju moral sam razvoj miroljubne koeksistence usmerjati tako, da bi jo presegle. In miroljubna koeksistenca ne more biti samo izraz diplomatskih odnosov in meddržavnih sporazumov, temveč terja tudi aktivno sodelovanje narodov in veliko mirovno gibanje.

Ob poljskem vprašanju kakor tudi ob drugih perečih mednarodnih problemih – evrostrateške rakete, prepoved jedrskih orožij, evropeizem, Sredozemlje, novi odnosi med Severom in Jugom – se potem-

takem KPI potrjuje kot edina velika italijanska politična sila, ki ne priznava logike blokov, najbolj pogumna in najbolj avtonomna. Tega ni mogoče trditi za druge stranke, ki brezobzirno izkoriščajo poljsko tragedijo, a molčijo o žrtvah imperializma v številnih delih sveta in poskušajo kovati dobiček, s tem da se prikazujejo pred Washingtonom kot najbolj uslužni in podrepiški zavezniki.

Zato se nočemo – kar zadeva Italijo ali katero koli drugo državo – sprijazniti z logiko, po kateri postanejo nujne spremembe žrtev varnosti, kot jo pojmuje in vsiljuje hegemonistična sila. To je pogoj za začetek novega obdobja boja za mir in socializem, ki se bo z ene strani lotil novih nasprotij, izvirajočih iz sedanje strukture sveta, z druge pa bo dal odgovor in izhodišče novim potrebam, ki – v vseh družbenih sistemih – izvirajo iz najnaprednejših stopenj razvoja, zavesti in znanstvenih in kulturnih zmogljivosti.

Ko tako do konca in brez zadreg in zamolčevanj razmišljamo o krizi v vzhodnoevropskih državah, nikakor ne prihajamo do sklepa, da so se perspektive socializma zameglile in da to dejstvo dokazuje njegov neuspeh.

Meje socializma se ne ujemajo z mejami vzhodnoevropskih držav, ker je socializem zgodovinsko gibanje, ki se razvija v svetovnem obsegu.

6.

Socialistična revolucija oktobra 1917 v Rusiji je bil največji revolucionarni dogodek naše dobe. Ogromna je bila po vsem svetu njena gonilna sila za potek boja za osvoboditev in emancipacijo zatiranih delavcev in narodov.

S prenašanjem trdih udarcev, z junaštvom in z neizmernimi žrtvami in kljub bremenu tragedij in izrojevanja v staliniškim obdobju se je Sovjetska zveza otrsela strašne zaostalosti predrevolucionarne dobe in je postala velika industrijska sila, sposobna zoperstaviti se ofenzivni nacizmu in fašizmu, odločilno prispevati k njunemu porazu in tako utreti narodom v Evropi in po svetu novo pot. Oktobrska revolucija je razbila neomejeno vladavino kapitalizma in imperializma, prispevala k rojstvu komunističnih partij po vsem svetu, jih spodbujala v boju za ekonomsko in politično osvoboditev, spodbujala pa je tudi revolucionarna gibanja in gibanja za osvoboditev in neodvisnost nekdanjih kolonialnih narodov v Afriki, Aziji in Latinski Ameriki. Pridobitve, ki izvirajo iz oktobrske revolucije za delavske in ljudske množice v toliko državah, in spremembe, ki jih je povzročila v svetovnih ravnotežjih v prid socializmu, so bile in so še vedno zelo pomembne.

KPI ne podcenjuje vloge, ki jo igra ZSSR v svetovnem merilu. Ta vloga se včasih ujema z interesi držav in narodov, ki se bojujejo proti imperializmu in reakcionarnim režimom, za osvoboditev in nacionalno neodvisnost, včasih pa je v nasprotju prav s temi interesi, kadar jih naravnost ne tepta, kot je to primer z vojaško intervencijo v Afganistanu.

7.

Potreba po »tretji poti« za Evropo izvira iz tega zgodovinskega dogajanja in iz teh vnovičnih teoretičnih razčlemb. Motijo se tisti, ki bi radi prepričali ljudi, da so ideje, potreba in nuja socialistične preobrazbe že presežene. V resnici so presežene stare politične in ideološke sheme: določeno pojmovanje socializma, organizacije države in oblasti, družbenih odnosov. Toda iz stvari samih, iz zaostrenih nasprotij, ki ogrožajo usodo človeške civilizacije in jih kapitalizem ne more več preseči, se ponovno pojavlja potreba po socializmu kot objektivna nuja, kot zgodovinska potreba. »Model«, ki so ga sprejeli v Sovjetski zvezi in ga prenesli v vzhodnoevropske države, je neponovljiv in nesprejemljivo je vsako ločevanje med socializmom in demokracijo, med oblikami lastnine in družbenega nadzora nad sredstvi za proizvodnjo in oblikami demokratične organizacije politične oblasti.

Jasno pa je tudi, da je treba preseči izkušnje socialdemokratskih strank. In to ne samo zaradi negativnosti, podrejenosti in porazov delavskega gibanja v njihovi preteklosti, ker niso imele moči in volje podvomiti o strukturah kapitalistične oblasti, temveč tudi zaradi velike novosti nerešenih problemov na Zahodu. Kaže, da je izkušnje in poti, ki jih je doslej ubirala socialna demokracija in so v nekaterih državah pripeljale do pomembnih pridobitev na družbenem in državljanškem področju, zavrla kriza razvojnega in potrošniškega modela, kriza same države, novi pojavi, ki velike množice ljudi potiskajo na rob družbenega dogajanja. Od tod – od Francije do Grčije, od Skandinavije do Nemčije – novo iskanje idej o konkretnih političnih in vladnih programih. Sedanja kapitalistična kriza – s posledicami, ki kritično na ljudske množice, in z nevarnostmi, ki jih ustvarjajo za mir in usodo demokracije – zahteva bolj kot kdaj koli prej, da se vse sile evropskega delavskega gibanja zavzamejo za novo pot v socializem.

Zahodna Evropa lahko odigra in mora odigrati veliko vlogo v boju za ustvarjanje novega mednarodnega političnega sistema in novega svetovnega ekonomskega reda. Da bi to dosegla, mora v svoji notranjosti sprožiti globoke reforme. Konservativni odgovori na krizo, ki pretresa razvite kapitalistične družbe, so nevzdržni, saj pomenijo na milijone brezposelnih, zastoj proizvodnih sil, propadanje in podrejanje glavnim kapitalističnim silam.

8.

Italijanski komunisti si lastijo pravico do avtonomne in pozitivne vloge ki jo zastopajo v razpravah, srečanjih in odkritih soočanjih s komunističnimi partijami na oblasti in zlasti s partijo Sovjetske zveze. KPI namerava vzdrževati normalne odnose z vsemi komunističnimi partijami na isti način kot z vsako drugo socialistično, revolucionarno in napredno silo, brez posebnih ali privilegiranih vezi s komerkoli, in na podlagi popolne avtonomije misli in politične akcije, brez ideoloških, političnih ali organizacijskih spon.

KPI poudarja, da je po njenem mnenju

presežena ideja homogenega komunističnega gibanja, ločenega od skupnih sil mednarodnega delavskega gibanja in potemtakem od socialističnih, naprednih in osvobodilnih gibanj. Iz tega izvirata koncept in praksa novega internacionalizma, ki ga uresničuje sila, kot je naša, ki se po svoji zgodovinski dediščini, po svoji kulturi, po svoji politični in idejni avtonomiji zliva z vsemi socialističnimi, revolucionarnimi in naprednimi izkušnjami po svetu. Italijanski komunisti sodijo, da je ohranjanje in razširjanje teh odnosov pomemben pogoj, da lahko prispevajo k uveljavljanju politike popuščanja napetosti in miroljubne koeksistence, k uveljavljanju prijateljskih in obojestransko koristnih odnosov med

državami in narodi, in da hkrati pospešujejo ideje demokracije, napredka in socializma kot avtonomne izbire vsakega naroda.

9.

KPI – partija Gramscija, Togliattija in Longa – je zmožna spopasti se s preizkušnjami, ki jo čakajo. Od tega nas ne morejo odvrniti niti poskusi, bolj ali manj bedni, tistih, ki si v tem trenutku, tako kot ob toliko drugih priložnostih, prizadevajo, da bi izkoristili nadvse resno dogajanje na Poljskem za lastne notranjepolitične namene, da bi razcepili delavsko in ljudsko gibanje spričo trde razredne ofenzive, ki zdaj poteka in utegne prizadeti demokra-

tične in družbene pridobitve zadnjih let v življenju naše republike.

Proti tem poskusom se bomo bojevali in jih bomo trdno in odločno obsojali.

Moramo nadaljevati po poti, ki jo že lep čas ubiramo. S strastno razpravo in z razumnim poglobljanjem problemov moramo preseči tako ostanke mitičnih in konservativnih vizij kakor tudi stališča, ki bi pripeljala do uničenja naše zgodovinske idejne dediščine. Moramo braniti in okrepiti enotnost partije okrog linije, ki bo lahko najuspešneje spreminjala razmere v Italiji in bo hkrati prispevala k temu, da bo boj za socializem v svetovnem merilu dobil nov polet.

Srečanje članov ZKMI z delegacijo socialistične mladine Jugoslavije

Na sedežu tržaške federacije KPI se je v nedeljo, 20. decembra vršilo srečanje med pokrajinskim vodstvom ZKMI in delegacijo Zvezne konference Zveze socialistične mladine Jugoslavije, ki so jo sestavljali predsednik komisije za mednarodne odnose pri ZK ZSMJ Goran Radman, članica predsedstva RK ZSMS Vera Gradišar ter odgovorna za mednarodne odnose ZSMS Danica Smerdu. Glavni namen srečanja je bil poglobiti stike med dvema prijatelj-

skima organizacijama.

V začetku razgovorov se je po uvodnem posegu člana vsedržavnega vodstva ZKMI Domenica Coste, ki je vodil zastopstvo ZKMI, med udeleženci osredotočila razprava okrog žgočih mednarodnih vprašanj; glede vprašanja miru je bila poudarjena specifična vloga naše dežele, ki naj bi potom prijateljskega sožitja tu živečih narodnosti in dobrih odnosov med obema državama, postala nositelj idealov miru in sodelo-

vanja. V ta namen je bil predlagano, da bi se prihodnje leto odvijala v Trstu mednarodna pacifistična manifestacija z neposredno udeležbo mladih iz Italije, Slovenije in Avstrije. Poleg tega sta delegaciji soglašali, da je mirovni proces v svetu tesno povezan z dogodki na Poljskem ter brez pridržkov obsodili ravnanje tamkajšnjih oblasti.

Predsednik komisije za mednarodne odnose ZSMJ je nato analiziral nekatere aspekte ekonomske politike in družbenega razvoja, nakar je vodja delegacije ZKMI izrazil uglednim gostom željo vsedržavnega vodstva, da bi prišlo do bolj pogostih srečanj med dvema organizacijama; po zaključku razprave si je delegacija iz Jugoslavije ogledala Rižarno.

VI.

Z dneva emigranta in Beneške kulture

Slovenske kulturne organizacije Beneške Slovenije so priredile v nedeljo, 10. januarja, že tradicionalni Dan emigranta in Beneške kulture.

Beneško gledališče je izvedlo igro «Same pravce», ki jo je napisal neznani Benečan, režiral pa Adrijan Rustja.

Spregovorila sta podpredsednik poslanske zbornice Loris Fortuna, ki je poudaril, potrebo po zaščiti in uveljavljanju furlanskega jezika in potrebo po globalni zaščiti slovenske manjšine.

Maurizio Namor, predsednik mladinskega odbora SKGZ za videmsko pokrajino, je govoril v imenu vseh beneških društev. Med drugim je dejal, da so znali Beneški Slovenci, kljub vsem asimilacijskim pritiskom ohraniti svoj jezik, kulturo in identiteto. Poudaril je predvsem, da po 35. letih obstoja republike, oblasti še vedno ne najdejo skupnega dogovora za globalno zaščito.

Na prireditvi so bile prisotne številne osebnosti in predstavniki oblasti.

Po težki in mučni bolezni, je preminil tovariš in naš naročnik **Rudi Di Lenardo** iz Križa. Svojem izrekamo globoko sožalje.

Uredništvo

PRISPEVKI

V spomin na nepozabno tov. Kati Gorup, daruje tov. Jelka Gerbec 10.000 lir za Delo.

V počastitev spomina tov. Kati Gorup, prispeva sekcija KPI Opčine-Bani, 10.000 lir za sklad Dela.

Sekcija KPI Opčine-Bani izreka globoko sožalje tov. Lili Šavrin ob izgubi sestre, in prispeva 10.000 lir za sklad Dela.

Ob poravnavi naročnine so prispevali:

Caharija Milan, Nabrežina, 4.000 lir

Abram Vladi, Nabrežina, 4.000 lir

Lansetti Giorgio, Nabrežina, 4.000 lir

V počastitev spomina tovarišice Kati Gorup, darujeta Stanka in Ivanka Hrovatin 20.000 lir za sklad Dela

V počastitev spomina hčerke Marije, v spomin na Kati Gorup in v spomin na Berto Sosič, daruje tovarišica Cena Malalan 20.000 lir za sklad Dela.

Vsem darovalcem se zahvalujemo.

V ponedeljek, 4. januarja so na zagrebškem pokopališču Mirogoj pokopali, z vsemi vojaškimi in državnimi častmi, Miroslava Krležo, revolucionarja, komunistična, velikana pisane besede, najuglednejšega predstavnika evropske in svetovne napredne misli in književnega ustvarjanja. ZKJ je z njim izgubila uglednega borca in člana partije, od njene ustanovitve.

PORAVNAJTE NAROČNINO

Ansambel Tržaškega partizanskega pevskega zbora «PINKO TOMAŽIČ» prireja dne 23.1.1982 v Trstu, ob 18.30, v veliki dvorani Krožka za Kulturo in Umetnost (Ridotto gledališča Verdi), ul. S. Carlo 2, v počastitev 10-letnice svojega delovanja in 35-letnice umetniške dejavnosti dirigenta Oskarja Kjudra

jubilejni koncert s tematiko

REVOLUCIJA IN GLASBA

Program bo vseboval mednarodne partizanske in delavske pesmi posvečene miru v svetu.

Prizor iz igre «Same pravce»

Ob desetletnici plodne dejavnosti je TPPZ «Pinko Tomažič» izdal bogato brošuro, opremljeno s slikami. Iz nje povzemamo nekaj odlomkov:

PREGLED DEJAVNOSTI SKOZI DESETLETJE 260 koncertov dva izredna spomina

Čeprav ne bo izzvenelo preveč skromno, si vendar domišljamo, da smo v teh nekaj letih obstoja tržaškega partizanskega zbora vendar pripomogli k dozorevanju tega našega čudnega in miselno skrotovičenega mesta. Zgodovina tridesetih let je marsikaj spremenila, marsikateri načrt postavila na glavo. Ubrala je doslej neslutena pota, in vendar je nekaj ostalo: prav ta želja po pravičnem svetu, v katerem je človek človeku brat. Ta naš svet nastaja danes in mi, čeprav prekaljeni v ognju razočaranja in nestrpnega pričakovanja, ne bomo odnehali, dokler ne bo ta visoka ideja uresničena.

Sen temnih noči o jutru, ko bomo rami ob rami ustvarjali gmotne in kulturne dobrine skupaj, tržaški Slovenci in

Italijani, ni več samo sen, pač pa trdno prepričanje, ki poganja našo energijo v novo ustvarjalnost. Tkali smo po poteh Italije, Avstrije in Jugoslavije niti prijateljstva in sporazumevanja in jih stkali v trden voz. Danes smo na fronti omike med smagovalci. Bijemo se za našo drugo zmago, saj smo prvo, vojaško, že izbojevali. Sporočilo, ki ga nenehno pošiljamo od razuma do razuma, od srca do srca, se sedaj še glasneje oglašuje in se bo še, dokler ne bomo doživeli triumfa enakopravnosti za naše ljudstvo, dokler ne bo utihnil naš zadnji nasprotnik.

Partizanski zbor je od svoje ustanovitve pa do danes prepeval v štirih državah: v matični domovini, v notranjosti Italije, v Avstriji in na samem začetku, ko si je 4.7.1972 v Trebčah pri Trstu nadel ime Tržaškega partizanskega pevskega zbora, je ob spremljavi partizanske harmonike gostoval v Kijevu in Volgogradu.

Vsestranska dejavnost T.P.P.Z. se je pokazala doma, v zamejstvu, in drugod za zelo plodno in razgibano.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipolito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst